

Оновлення інформаційного простору призвело до відповідних змін у суспільному світогляді. Це, у свою чергу, ставить нові вимоги до інформаційних джерел, якими є бібліотечні установи.

О. Онищенко, академік НАН України, академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України:

«Основними завданнями бібліотеки як соціокультурної структури незалежно від часів і суспільних устроїв є збирання, упорядкування, зберігання знань та інформації на всіх носіях і з усіх каналів інформації. І до цього ще одне завдання – воно ж головне і синтезуюче – обслуговування наявними в бібліотеці джерелами усіх бажаючих. Багатство бібліотеки, її життєздатність і життєдайність – в інформаційному ресурсі, форми матеріальної фіксації, канали передачі якого невинно змінюються, збагачуються, ускладнюються. Усе це постійно оновлює суспільне інформаційне середовище, в яке бібліотека органічно включена і, однією з базових ланок якого вона була досі. Функціонування бібліотеки завжди відображення стану інформаційного середовища і відповідь на його нові запити.

Бібліотеки ніколи не були збірною однією якогось виду інформації. Навіть найперші з них, що формувалися на базі рукописів (на папірусі, пергаменті, папері), мали у своєму складі написи на камені, глиняних таблицях, кістках, дерев'яних, металевих пластинах. Бібліотеки певною мірою конкурували з музеями. Пізніше до бібліотек влилися потужні масиви друкованої продукції, що надовго стала уособленням бібліотеки. Але сюди додавалися і записи на воскових циліндрах, платівках, стрічках, картини, фото та інші види носіїв інформації.

Але сьогодні виникла необхідність врахування якісних комплексних змін в інформаційному середовищі: змін у виробництві, розповсюдженні, використанні інформації, змін в інформаційних потребах людей і можливостях їх задоволення. Виникла необхідність сформувати новий, збагачений образ бібліотеки, відповідний тенденціям розвитку інфосфери. Над нами все ще тяжіє уявлення про бібліотеку як про «теку» «біблію», тобто сховище книг. А це звужує інформаційний потенціал, закладений у природі бібліотеки як центру накопичення і введення в суспільний обіг інформації на всіх її носіях у кожен період.

...Сучасні читачі комп'ютерно грамотні, оснащені мобільними телекомунікаційними приладами. Вони хочуть брати багато і на відстані. А отже, ми спостерігаємо тенденції зростаючого дистанційного сервісу. На це слід націлитися всім бібліотекам, всім співробітникам бібліотек. Дистанційне

обслуговування стає визначальною рисою бібліотек, інфосередовища. Тут криється майбутнє...

Кінець ХХ ст. відкрив для бібліотек необмежені можливості наповнення бібліотек електронними носіями інформації та використання електронної інформації в обслуговуванні. Не треба бути пророком, щоб передбачити в недалекому майбутньому появу якісно нових носіїв інформації. І бібліотека обов'язково включить їх у свої фонди і механізми сервісу.

Бібліотеки – з'єднувальні ланки: між типами грамотності, між типами культур, між поколіннями, що вирости в окремих інфосередовищах – традиційних і цифрових, між типами інформаційних ресурсів.

У недалекому майбутньому основні масиви інформації будуть вироблятися і функціонувати на електронних чи тих, які їх замінитимуть, носіях інформації. Звідси випливає висновок, що бібліотека, щоб виконувати своє родове призначення, повинна перетворитися на різновид медіатеки, збирати і використовувати інформацію на всіх носіях, старих і нових, сьогоdnішніх і тих, що будуть. Традиційна думка образ бібліотеки як медіатеки сприймає насторожено. Однак курс на медіатеку – реально стратегічний курс виживання бібліотек. Інформаційні структури на нових носіях інформації плодяться і поширюються так швидко, що вони можуть затуманити бібліотеку і відтіснити її в глухі закутки інформаційного середовища.

Але при всьому цьому вони не зможуть замінити бібліотеку в широкому розумінні її значення як центру синтезу наукової і соціально значущої інформації на всіх наявних її носіях, бо вони не мають у своїх фондах величезних пластів рукописної, друкованої, ізо-, фоно-, фотоінформації. Це може вести до розриву традиційної і нової культури. Покликання ж бібліотеки – її інтегрувати. Збільшення різновидів бібліотечних інформаційних сервісів підвищить коефіцієнт корисної дії.

На мій погляд, бібліотеки як медіатеки, інтегратор всіх носіїв інформації, контенту з усіх каналів інформації чи, хоча б для початку, провідник у позабібліотечні канали інформації, можуть бути загальнодержавними (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна парламентська бібліотека, Львівська національна наукова бібліотека імені Василя Стефаника, Одеська національна наукова бібліотека імені Максима Горького, Харківська державна наукова бібліотека імені Короленка), галузевими (медична, педагогічна, сільськогосподарська, історична, дитяча, юнацька), регіональними (обласні), місцевими (міські, районні, сільські). Бібліотеки академічних інститутів, ВНЗ, відомчі бібліотеки – тематичні профільні. Але

всі мають бути універсальними медіатеками, тобто збирати відповідно до свого статусу і проблематики матеріали на всіх носіях інформації і з усіх її каналів. Завдання складне, важке, зараз може здатися неймовірним через фінансові, матеріальні і кадрові труднощі, проте лише у спробах інтегрувати в бібліотеці всі види носіїв інформації і контенту з усіх каналів інформації нині бачиться шлях збереження і підвищення ролі бібліотек. Будемо їх називати інформаційними комплексами, гібридними бібліотеками, медіатеками чи якимось по-іншому – не суть важливо. Головне, щоб ми засвоїли, що в умовах бурхливого наповнення інформаційного середовища новими носіями інформації і розвитку множинності каналів інформації, бібліотечна стратегія №1 – курс на інтегративний інформаційний мультиресурс і інтегративний інформаційний мультисервіс.

Причому мультисервіс іде як органічний напарник мультиресурсу. Взагалі інформаційне суспільство, в стадію якого вступило людство, всіма аналітиками характеризується як суспільство зростання послуг. Сфера послуг навіть переважатиме сферу матеріального виробництва. Зрозуміло, що в такій ситуації бібліотека з традиційним скромним набором послуг буде приречена.

Розвиток бібліотечних послуг передбачає роботу у трьох вузлових комплексах: забезпечення доступу до ресурсів, урізноманітнення видів послуг і створення комфортних психологічних умов співпраці бібліотекаря і читача, користувача, всіх, хто звертається до бібліотеки за знаннями, інформацією, порадами.

Необхідно звернути увагу на той факт, що бібліотека проти розриву у грамотності між поколіннями. Відновити, поставити на новий рівень просвітницьку функцію бібліотек, навчити комп'ютерній грамотності, володінню пошуком в базах, створенню власних електронних бібліотек, освоєнню нової мобільної техніки, одним словом знайти місце бібліотек у навчанні протягом всього життя, всім поколінням. Маса можливостей і потреб. Потрібна спеціальна бібліотечна програма.

Доступ включає організаційний, технічний, технологічний і комерційний моменти. Комерційний відразу винесемо за дужки. Хоч нині це модно і дає якусь самопоміч, однак комерціалізація входить у протиріччя самому суспільному призначенні бібліотеки – доносити до людей знання та інформацію. До того ж вона звужує коло прихильників бібліотеки. Важливо постійно удосконалювати організаційні і техніко-технологічні питання доступу. Перш за все це привабливий, зручний, зрозумілий, своєчасно оновлюваний сайт, чіткий, всеохоплюючий каталог, досконалий пошуковий апарат до всіх видів наявних у бібліотеці ресурсів. Звичайно ж, потрібен

безперервний Інтернет і сучасне програмне забезпечення, яке дозволяє співпрацювати із зарубіжними бібліотеками та інформаційними центрами, обробляти ресурси у міжнародних стандартах.

Все ж майбутнє бібліотек – у багатстві, новизні, якості сервісу. Поки що тут основне: видача документів, доступ до електронних баз (та й то обмежений і наявністю власних, і можливостями виходу на зарубіжні), абонемент, бібліографічні, фактографічні, книгознавчі довідки, консультації переважно такого ж плану. Традиційний набір. Він необхідний, але явно недостатній.

Що хоче від бібліотеки інформаційне середовище? Воно хоче, щоб у бібліотеці, як і в ньому самому, вирували різноманітні носії інформації, щоб у ній перехрещувалися всі канали інформації, щоб у неї можна було брати не окремі документи, а синтезовані, узагальнені, тематично згруповані бібліотечні інформаційні продукти. Уже є, а далі тим більше буде відчутна потреба від бібліотеки отримувати аналітичні, тематично підібрані з різних джерел матеріали, розгорнуті комплексні довідки. Об'єктивно виросла суспільна потреба мати в формі бібліотеки інформаційно-аналітичну службу, що обслуговує владні, бізнесові, громадянські структури і окремих громадян. Інформаційно-аналітичні служби стали провідними структурами у передових бібліотеках і вони розгортають їх як шляхи забезпечення свого майбутнього. Змінилася стратегія підготовки і перепідготовки бібліотечних кадрів. Сьогодні це гармонія традиційного і нового. Звідси можливий приток нових людей і нових ідей у бібліотеку. Бібліотеки майбутнього мають безмежні можливості. Хто ці безмежні можливості побачить і реалізує, той буде осипаний золотом **(Інформаційно-аналітичні підрозділи НБУВ (http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=469:biblioteka-majbutnogo&catid=8&Itemid=350)).**